

*Тамара Бившева,
викладач-методист кафедри фортепіано
Харківської гуманітарно-педагогічної академії
(м. Харків)
Олена Погода,
старший викладач кафедри фортепіано
Харківської гуманітарно-педагогічної академії
(м. Харків)*

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

В умовах динамічного розвитку сучасної освіти значно змінюються умови праці вчителя, підвищуються вимоги до його особистості та професійної підготовки. Серед нагальних питань, що вимагають першочерговості розв'язання, є проблема щодо розвитку творчої активності вчителів музики, в якій виявляється прагнення до постійного самовдосконалення та самоактуалізації у музично-творчій діяльності, спрямованій на динамічний пошук оптимальних педагогічних рішень.

Проблема творчої активності особистості пов'язана із вивченням сутності поняття «творчість». Цим питанням у філософії присвячено роботи авторів: Г. Батищева, І. Зязюна, М. Кагана, Б. Кедрова, П. Крамара, О. Лосєва, Б. Новікова, А. Спіркіна та ін. У психології означене поняття розглядається в особистісному (Д. Богоявленська, Н. Вишнякова, Н. Дружинін, В. Клименко, В. Рибалка та ін.) та процесуальному (А. Брушлинський, В. Моляко, Я. Пономарьов, В. Роменець та ін.) аспектах. Ідея творчого характеру педагогічної діяльності не нова для педагогічної думки. А. Макаренко, В. Сухомлинський, Ш. Амонашвілі та ін. у своїх працях трактують педагогічну діяльність як творчий процес. У сучасних умовах ця проблема знову актуалізується.

Розвиток творчої активності вчителів музики є джерелом особистісного, професійного та духовного розвитку фахівців з музичного мистецтва, складовою їх педагогічної майстерності. Майбутні спеціалісти повинні добре орієнтуватися у різноманітності педагогічних технологій, володіти комплексом професійних умінь та якостей, ефективно застосовувати сучасні форми та методи педагогічної взаємодії, виявляти нестандартність мислення і здатність до швидкої орієнтації у різних педагогічних ситуаціях, мати свою думку і вміння відстоювати її, адекватно оцінювати свої можливості, бути готовими до прийняття відповідальних рішень.

В структурі творчої активності вчителя музичного мистецтва пропонується виділяти психолого-педагогічний та музичний компоненти, які складають цілісний склад творчої особистості (табл. 1).

Аналіз наукової літератури дозволив узагальнити основні методи розвитку творчої особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва [3, 4]:
- спеціальні (спостереження за музикою, художньо-педагогічного спілкування, інтонаційно-стильового, формотворчого заглиблення, моделювання ігрової ситуації, драматизації, театралізації, художнього контексту, імпровізації, інтерпретації художнього образу, музичної діагностики, активно-творчого ставлення до музичного мистецтва, усвідомлення інтонаційного змісту музичного твору, метод діалогу культур, фасилітована дискусія, інтегровані художньо-практичні, моделювання музично-творчого процесу).

- проблемні (проблемно-пошуковий, дослідницький, евристичний,

емпатії, проблемна ситуація на основі проблемного запитання, аналіз конкретних ситуацій, метод «креативного поля»);

- активні (самостійна робота, проблемні й творчі завдання, «мозкова атака» (брейнстормінг), неімітаційні та імітаційні методи (неігрові, ігрові), метод паратеатру, метод дискусії, метод полеміки);
- інтерактивні (метод проєктів, тренінгові методи: ситуаційно-рольові, педагогічні, ділові ігри, групова дискусія, метод конкретних ситуацій);
- метод-прес, «телевізійне ток-шоу»; прийоми інтерактивного навчання («акваріум», коло ідей, «мікрофон», «ажурна пилка», навчання в командах досягнень, «мозковий штурм»);
- ситуаційні (проєктні завдання, моделювання, системний аналіз, методи опису, уявний експеримент);
- рефлексійні методи (релакс, самонавіювання, самопереконавання, аутотренінг, медитація, тощо).

Вибір методів зумовлює використання таких форм навчання: проблемна лекція, лекція-презентація, проблемний семінар-практикум, семінар-дискусія; кооперативне навчання: робота в парах, «ротаційні трійки»; «круглий стіл», конференція, тренінг, самопідготовка, практикум уроку музики, консультації, брифінг.

Особливого значення у підготовці творчої особистості майбутнього вчителя музики набуває педагогічна практика. Залучення студентів до безпосередньої практичної діяльності є засобом активізації інтересу до майбутнього фаху, перевірка ефективності усіх, без винятку, напрямків професійної підготовки (психолого-педагогічного, історико-теоретичного, музично-виконавського, методичного). Результатом формування готовності майбутніх учителів музики до професійної діяльності є спроможність орієнтуватися в основних музично-педагогічних концепціях, здатність працювати зі школярами різних вікових груп за будь-якою програмою з предмету «Музичне мистецтво», стверджувати власну позицію та індивідуальний творчий стиль викладання предмету.

В. Загвязинський у своїй статті «Педагогічна творчість учителя», зазначає про нерозривність загальних і специфічних рис особистості вчителя і все це умовно відносить до таких інтегральних якостей: спрямованість, знання, здібності, уміння, особливості характеру. А здібності, як відомо, формуються і розвиваються тільки в діяльності. Творчі здібності розвиваються в діяльності, що вимагає творчості [3, с. 14].

Майбутні вчителі музики під час педагогічної практики повинні знайти такі методи та прийоми у своїй роботі, щоб учні отримували радість у спілкуванні з музичним мистецтвом, вишукували особливі засоби впливу на своїх вихованців. Розвиваючи вміння художньо виконувати музику, творчо втілювати музичні враження через слово, рухи, малюнок, студенти самі ніби перевтілюються.

Виконавська діяльність під час педагогічної практики має величезні можливості для розкриття індивідуальних творчих можливостей, самостійності, творчих здібностей, вольових якостей особистості майбутнього вчителя музики.

Мовленнєва діяльність має велике значення щодо становлення його як особистості майбутнього вчителя. Індивідуум, власне, й говорить для того, щоб впливати на думки, поведінку, свідомість інших. Стосунки між вчителем й учнями впливають на результативність комунікативної діяльності, в якій виявляється взаємодія, встановлюються контакти, необхідні в загальній навчально-пізнавальній діяльності, формуються сприятливі стосунки.

Безперечним є те, що для уроку музичного мистецтва психологічна, технічна, інтелектуальна, професійна підготовка недостатні. Необхідно підготуватися до уроку ще і емоційно [5].

Особливо важливе в емоційній стороні професійної майстерності вчителя музики уміння знайти вірний тон уроку. Термін «задати тон» бесіді, виконанню віддавна існує в мистецтві. Це поняття зв'язується з емоційним центром творчого процесу. Знайти вірний тон, який був би присутній і був би своєрідним в кожному уроці, – одне з складних завдань підготовки вчителя в даний час.

Співвідношення зовнішнього і внутрішнього в мистецтві ведення уроку може успішно вирішуватися через формування у вчителя акторської майстерності. Якщо ідею музичного твору сформулювати в декількох словах і у такому вигляді повідомити її дитині, то життя ідеї на цьому і закінчиться. В учнях важливо порушити відчуття ідеї, але для цього необхідні засоби, що впливають не стільки на розум, скільки на відчуття. Акторська майстерність у цьому відношенні володіє широкими можливостями.

Висновки. Творчість є необхідною складовою праці вчителя музичного мистецтва. Без неї неможливий педагогічний процес. При цьому творчість – необхідна умова становлення самого педагога, його самопізнання, розвитку і розкриття як особистості. Творчість формує педагогічний талант учителя. Узагальнено основні методи розвитку творчої активності вчителя музичного мистецтва та форми їх реалізації. Виділено компоненти творчої активності вчителя музичного мистецтва. Обґрунтовано роль педагогічної практики у формуванні розвиненої творчої особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьев Б.Г. О проблемах современного – М. : Наука, 1977. – 284 с.
2. Богоявленская Д. Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества. – Ростов-на-Дону, 1983. – 156 с.
3. Загвязинський В. І. Педагогічна творчість учителя // Педагогічна творчість і майстерність. – К. : ІЗМН, 2000. – 168 с.
4. Зязюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії : навчальний посібник. – К., 1997. – 302 с.
5. Палка О. С. Педагогічні технології. – Навчальна книга, 1995. – С. 180.